

Hij zal altijd met ons blijven!

Met veel verdriet hebben wij Henny verloren.
Bedankt Henny, voor alles wat je voor
Aruba en de AVP en je vrienden gedaan hebt!

JAN HENDRIK ALBERT EMAN
“HENNY”
20 MAART 1948 – 6 JANUARY 2025

Koos Veel

Het ‘democratisch deficit’ is...

Terug in het debat...

Gedurende de maand december van het afgelopen jaar ontstond er een interessant debat dat, niet voor het eerst en zeker niet voor het laatst, het thema van het democratisch deficit dat kennelijk bestaat in het Koninkrijk der Nederlanden. Dit heeft altijd alles te maken met de doorslaggevende macht die de Nederlandse regering heeft in welke aangelegenheid ook die het Koninkrijk raakt; het Koninkrijk dus dat de vier landen vertegenwoordigt die daar onderdeel van uitmaken. In het geval waarnaar we verwijzen betreft het een aangelegenheid van het Koninkrijk, namelijk defensie en dus de bescherming van het grondgebied van het gehele Koninkrijk, zoals beschreven in het Statuut (artikel 3 eerste lid, sub a).

De kwestie in het kort: vier Nederlandse Tweede Kamerleden hebben een initiatiefvoorstel voor een rijkswet ingediend om de verplichtingen (ook financieel) op langere termijn die het Koninkrijk heeft met betrekking tot de NAVO en andere verbintenissen op dit gebied in te kaderen. De Raad van State heeft echter gemeend te moeten adviseren dit niet in het jasje van een Rijkswet te gieten maar als een gewone Nederlandse wet in te dienen en te laten behandelen. Het voorstel ligt overigens nu bij de Eerste Kamer na goedkeuring in de Tweede Kamer.

De argumenten die het adviesorgaan aangaf betroffen vooral de overweging dat normen die de NAVO-verplichtingen behelsden, zoals de 2-procentsnorm van het BBP aan militaire uitgaven, een verplichting zijn van het land Nederland, die niet in een rijkswet zouden moeten worden ondergebracht. De afdeling Advisering van de Raad van State oordeelde dat, met de keus voor een rijkswet, de eilanden (Aruba, Curaçao en Sint-Maarten) invloed zouden krijgen op een Nederlandse financiële aangelegenheid, waarmee inbreuk zou ontstaan op het budgetrecht van het Nederlandse parlement. Dit heeft geleid tot het advies om de wet als gewone Nederlandse wet in te dienen. De betrokken parlementariërs gingen akkoord met het advies en hebben vervolgens die aangegeven weg bewandeld.

Deze gang van zaken leidde daarna tot een zeer kritische reactie van prof. Leonard Besselink, emeritus hoogleraar aan de Universiteit van Amsterdam en docent aan de Libera Universitá Internazionale degli Studi Sociali in Rome. De kritiek van Besselink richt zich vooral op het feit dat, terwijl het 70-jarig bestaan van het Statuut werd gevierd, waarbij overigens de Raad van State zelf het initiatief had genomen om een debat te voeren over hoe het ‘democratisch tekort’ binnen het Koninkrijk te verminderen, nu negatief adviseert in een aangelegenheid die volgens het Statuut duidelijk een zaak van het Koninkrijk was, om de kwestie ook in een Rijkswet vorm te geven.

Besselink betoogt dat deze aangelegenheid die het Koninkrijk aangaat ook goed in een rijkswet had kunnen gebeuren, omdat de wet de algemene- en lange-termijnverplichtingen van het Koninkrijk betreft maar geen begrotingswet is. Naast een rijkswet voor de verplichtingen zou er altijd een Nederlandse begrotingswet bestaan waarin niet getornd zou worden aan het budgetrecht van de Nederlandse volksvertegenwoordiging. Uiteraard blijft de invloed van de eilanden op de wet ook altijd beperkt, omdat de eilanden slechts tijdelijk de voortgang van de totstandkoming van de wet zouden kunnen tegenhouden. Besselink zegt zelf ook dat de invloed van de eilanden bij het nemen van besluiten die het gehele grondgebied van het Koninkrijk raken, vooral van symbolische betekenis zou zijn, maar naar zijn mening zou dat in ieder geval er democratischer hebben uitgezien dan wat nu is gedaan. We zouden hieraan toe kunnen voegen dat bij bepaalde defensie-uitgaven die de eilanden mede kunnen bekostigen, deze in goed onderling overleg met de Nederlandse regering op de begroting van de individuele eilanden verschijnen, met eerbiediging van het budgetrecht van de eilanden. We hebben in eerste instantie begrip voor het standpunt van Besselink dat het zeer wel mogelijk was de kwestie in een rijkswet op te nemen, maar zaken blijken toch iets gecompliceerder te zijn. Besselink stelt onder meer de vraag waarom er geen rijksbegroting is, naast de Nederlandse begroting, voor dit soort zaken. Het antwoord daarop is vrij simpel: het Koninkrijk der Nederlanden is geen rechtspersoon, het land Nederland wel, evenals de eilanden.

Het Koninkrijk bestaat in diens meest concrete vorm tijdens de Koninkrijksministerraad, in het gebouw dat eigendom is van Nederland, aan de tafel die het eigendom is van Nederland... Het zou ook weinig zin hebben om een nieuwe situatie te gaan scheppen waarbij praktisch alle fondsen uit de Nederlandse begroting zouden komen en bovendien elke handeling of actie verricht zou moeten worden door een Nederlandse functionaris, of van een van de eilanden; het Koninkrijk heeft dus ook geen ambtenaren. We kunnen concluderen dat de wijze waarop gedurende die 70 jaar men zaken, ook financiële, heeft aangepakt, voldoet aan de vereisten die de praktijk nu eenmaal stelt, waarbij als uitgangspunt werd genomen de nogal duidelijke werkelijkheid dat de meeste kosten voor het grote land waren en dat de eilanden in gemeen overleg hieraan zouden bijdragen. Een voorbeeld hiervan is de bijdrage die de eilanden leveren aan de bekostiging van de uitgaven voor de Kustwacht.

Maar dan blijven we nu nog zitten met een vraag: waarom die angst bij de Raad van State dat de eilanden oneigenlijk gebruik zouden maken van hun positie om het wetgevingstraject van een voorstel tot rijkswet te traineren? Zouden het de slechte ervaringen van de laatste jaren kunnen zijn, in de pogingen om een rijkswet voor het financieel toezicht op Aruba erdoor te krijgen? Zou dat veroorzaakt hebben dat men nu – te - voorzichtig is geworden met zaken in een rijkswet vorm te geven? We zitten nu midden in de onderhandelingen voor een nieuw kabinet en het zou aan te bevelen zijn als de nieuwe regering duidelijkheid van zaken zou geven met betrekking tot de toezichtwet als rijkswet, die overigens bijna een kopie is van de nu geldende lokale wet. Maar wie gaat wie overtuigen, gezien de tegengestelde posities van de partijen in deze kwestie?

